

álló keleti Szudán mellett van és a két tartomány határán állandóak a kisebb-nagyobb csatározások. A múlt héten a vadai szultánságból egy nagyobb csapat átlépte a határt. A franciák nem vonultak föl kellő erővel a veszedelem ellen és a szultán csapata teljesen leverte a háromszáz főből álló francia csapatot. A franciák közül valamennyi tiszt elesett és az életben maradt néhány embert egy altiszt vezette vissza a legközelebbi francia erődbe.

A cár kintünet.

Berlin, november 11.

Csillaghullás volt Berlinben, mikor a cár baj nélkül elutazott Potsdamból. Az orosz főudvarmester elküldte a berlini rendőrfőnöknek nagy ládába csomagolva a cár kintünetéseit ama rendőrök számára, akik a cár környezetében tartózkodtak és életére vigyáztak. A rendőrtisztviselők vitézségi aranyérmét kaptak, három rendőrmester arany emlékérmét, tizenhét közrendőr pedig ezüst medalliont. Ezek a rendjelek furcsa jószágok. A kintüntetettek nyakban hordják selyempántlikán és vitézségért kapják. Vitézség kell ahhoz, hogy valaki a cárra vigyázzon.

Tapasztalatok az újvilágban.

— Elmondja Vámbéry Rusztem dr. —

Évekkel ezelőtt egy Winer nevű amerikai börtönügyi író kezdeményezésére nemzetközi börtönügyi bizottságot szerveztek, amely a kormányok delegátusaiból áll és öt évenként, a világ különböző városaiban, börtönügyi kongresszust hív össze. Az 1905-ben Budapesten tartott börtönügyi kongresszus alkalmával a kongresszus tagjait az amerikai kormány meghívta, hogy a legközelebbi kongresszust Amerikában tartsák meg. A kongresszust az Egyesült Államokban az elmúlt hetekben tartották meg és képviselve volt azon a világnak csaknem valamennyi állama. A magyar kiküldöttek között ott volt Vámbéry Rusztem dr a tudományegyetem kitűnő tanára is és a napokban érkezett haza az újvilágból. Fővárosi tudósítónk fölkereste Vámbéry dr egyetemi tanárt, aki sok érdekes tapasztalatot mondott el nagy utjáról, amelyekben, főbb vonásokban, eddig kevésbé ismert oldaláról mutatja be Amerika anyagi és szellemi életét. A kíválgó büntetőjogász ezeket a tapasztalatokat kérésünkre az alábbiakban mondja el:

*

— Az *Unio* kormánya a legfejedelemibb bökességgel gondoskodott a vendégekről. Száz-ezer dollárt adott a börtönügyi körut költségeire, ezenkívül magánosok több, mint nyolcvan autóbírt bocsátottak rendelkezésre. A nagy és igazán őszinte vendégszeretet ellenére az összbemutató nem mondható kedvezőnek. Még pedig nemcsak azért, mert odaát az újvilágban minden másként van, mint nálunk, de mert sok tekintetben — mögötte áll Európának.

— Ami az élet külső feltételeit illeti, az európai viszonyokhoz képest, aránytalan áráért rosszabb ellátásban részesül az ember. Eltekintve például a legeslegelsőrendű hotelektől, amely Newyorkban összesen három van — az élelem hihetetlenül rossz.

— A hotelekben a lakás drága. Másodrangu helyen egyszerű szoba négy dollár (husz korona). A ruha- és cipőtisztítást a négerék végzik az utcán.

— A víz Newyorkban teljesen ihatatlan. Az amerikai telerakja a poharat jéggel és így issza a vizet, amely még mosdóhoz is kellemtelen. A vízvezeték-rezervoár nyitott, a nap állandóan rátűz és a víz romlott.

— A város, ha az ember a kikötő felől látja meg, rendkívüli benyomást tesz. Kétségtelen, hogy a newyorki kikötő a világ legszebb kikötője. De nyomban lerontja a hatást az, hogy a hatalmas felhőkarcolók mellett — alacsony házak vannak. A város két-három utcáját (Broodway, Fifth Avenue, stb.) kivéve — piszkos. Parkok alig vannak, ami arra vezethető vissza, hogy Newyork városa egy gránittömbből álló sziklaszigeten épült s így a felső talaja nem alkalmas parkozásra. A Central-park, amely Newyork északi részében van, mesterséges alapon készült.

— Egyéb városok, mint Chicago, Indianapolis,

sem tettek kedvezőbb benyomást. Egyedül Washington az, amely európai szempontból is csinos városnak mondható, amennyiben néhány építészetiileg számottevő középülete van.

— Ami az európai embernek élvezetet nyújt: színművészet, szépirodalom és zene — vagy nagyon csekély mértékben, vagy alantas nivón található. Az amerikai minden színműből rémdrámát, vagy bohózatot csinál. Ezen a téren is a horribilis amerikai méretekkal akarnak imponálni. A kongresszus tagjait meghívták a newyorki Hippodromba, amely harmincezer embert fogad be a nézőterén. Itt egy hihetetlen terjedelmű színpadon egyszerre többfelét produkálnak: szindarabot és cirkuszi mutatványt — de igen alacsony nivón.

— Ami Amerikában igazán imponáló, az a kereskedelem és az ipar. Newyorkban van három áruház, melynek mindegyike tízezer négyzetméteres és egy-egy egész utcánegyszöget foglal el. Lehet ott vásárolni mindent, amit csak emberi ész kigondolhat. Egész állatseregleteket is árulnak. Az iparcikkek nem mondhatók olcsónak és érdekes, hogy ami az iparművészettel bármi vonatkozásban van, európai bevétel.

— A közlekedésről szólva — a villamosvasutak jók, de nem közelítik meg kényelem és tisztaság dolgában a londoni, párisi és berlini földalatti villamosvasutakat: főleg a zajtalan járás tekintetében. Néhol három vonat van egymás fölött: a föld alatt, az utca színén és a föld fölött — az oszlopokra épített villamosvasut. Ez utóbbi oly robajjal közlekedik, hogy az utca, amelyen végigmegy, ugyancsak lakhatatlan.

— A szellemi életéről szólva — az átlagembernek a műveltségi foka lényegesen alacsonyabb az európai műveltségünél. Sőt, a tudósok között is csak kivételesen akad olyan, akit a mi mértékünkkel mérve, tudósnak tekinthetünk.

— Igen kellemetlenül érinti az európaiat az a hencegés, amelylyel lépten-nyomon találkozik az ember. Ahány városba jöttünk, a helybeliek a banketteken nyomban elmondták a tőzstokban: „Ez a legnagyobb város, itt vannak a legnagyobb emberek, itt gyártják a legtöbb autóbírt, itt vágják a legtöbb ökröt” — szóval, minden a legnagyobb, a legfőbb, a legszebb... Noha a milliárdosok óriási összegeket áldoznak egyetemekre és tudományos intézetekre, az átlag-üzletember e velleitásokkal nem rokonszenvez. A tanult embert az amerikai nem sokra becsüli, inkább annak van értéke előtte, aki a pénzszerezés terén gyakorlati sikereket ér el.

— Ami nekünk rendszerint imponálni szokott Amerikánál, az az, hogy egy nagyon demokratikus ország. Alig egyeztethető össze azonban a demokratizmussal az, hogy jóformán minden ember, akivel beszéltem, sietett elmondani, hogy az ősei a Mayfloweren jöttek át — vagy legalább is angol, vagy hollandus eredetűek: szóval, iparkodik feltüntetni, hogy nem német, vagy zsidó. Azt akarják bizonyítani, hogy ők honfoglalók és — nem bevándorlók.

— Az alkotmányos érzéssel, amely — állítólag — szintén egyik kiemelkedő része a köztársaságnak, éles ellentétben áll a rendőrségnek és általában a hatóságoknak hihetetlen abszolutizmusa. Így Indianapolisban egy csendzavarás miatt letartóztatott négerrel beszéltem, aki tizennégy napig volt már fogva, anélkül, hogy kihallgatták volna. A rendőröknek a föllépése a nagyobb városokban durva és neveletlen.

— Ami az amerikai sajtót illeti, a lapok túlnyomólag pletykákból élnek. Az európai híreik kizárólag csak a nagyobb szerencsétlenségek közlésére szorítkoznak, esetleg szenzációsabb politikai válságokat főlemlitene. A portugál forradalmat és Mánuel király trónvesztését a „Chicago Tribuna” ezzel a címmel közölte: „Manuel lost his job!” (Mánuel elvesztette a trónját.)

— Az európai értelemben vett vezércikk és tárcák teljesen ismeretlen. Nagy naivitásra vallanak az interjúk, amelyekkel még az Euró-

pából kiküldött kereskedelmi ügynököket is meg-tisztelik. Roppant kíváncsiak az európai véleményére, de jaj neki, ha valami rosszat mer mondani. Intervjúkat gyakorta tizennyolc-husz éves, fiatal női munkatársakra bíznak, akiket elutasítani persze udvariatságnak lenne.

— Hiresek Amerika népkönyvtárai. Azonban ezekben a könyvtárakban kizárólag rémregényeket olvasnak. A könyvtár többi része teljesen használatlan.

— Az egyetemek, épületek dolgában messze felülmúlják az európaiakat. De a tanárok túlnyomó része nem üti meg az európai mértéket. Az előadás modora a jogi fakultáson kétségtelenül jobb, mint a mienk. Tudniillik kérdés — feleletek mellett folyik az előadás és így természetesen minden hallgató állandó figyelemmel van.

Mindezek a vonások, amelyek egyéni impressziók ugyan, de kétségkívül tárgyilagos alappal bírnak, nem alkalmasak arra, hogy kielégítsék azokat a túlságázott várakozásokat, amelyeket az európai ember egyes közkezen forgó munkák, mint például Münsterberg, Polenz, vagy Muirhead könyvei nyomán, az amerikai kultúrához fűz. Röviden: rám azt a benyomást tette Amerika, hogy átvett mindent, amit az európai anyagi civilizációból át lehetett venni és gazdasági kultúrájukat óriási méretekre fejlesztette, de az amerikaiak, a mi szempontunkból nézve, csupán — „nagy gyerekeknek” látszanak a gyermek naivitásával, nagyzásra, hazudozásra való hajlammal, de egyszersmind a gyermek fejlődőképességével.

A bank és a készfizetés.

— Jelentés a pénzügyminiszter előtt. —

(Saját tudósítónktól.) A két kormány szakelődői ma folytatták Bécsben a bank és a készfizetés kérdésében a szerkesztő-munkát, azt be is fejezték.

A szakelődők ezután jelentést tesznek a két pénzügyminiszternek. Az, hogy e végből Lukács pénzügyminiszter utazik-e Bécsbe, vagy a magyar szakelődők jönnek Budapestre, még nem bizonyos. A két pénzügyminiszternek való jelentéstétel után az Osztrák és Magyar Bank főtanácsa ülést tart, hogy a két kormány megállapodási dolgában állást foglaljon. A főtanács ülésén magyar részről Papp és Teleszky államtitkárok, osztrák részről pedig Wimmer osztályfőnök és Thaa lovag miniszteri tanácsos vesznek részt kormánybiztosokként.

Az Osztrák és Magyar Bank főtanácsa, mint a *Neue Freie Presse* jelenti, tegnap Popovics Sándor dr bankkormányzó elnöklésével bizalmi ülést tartott, amelyen a főtanácsosokat az új bankszabadalom alapelveiről és a jelenlegi állapottal szemben tervezett változtatásokról bizalmasan informálták. Ezután rövidebb eszmecsere folytatóttak, amelyben a főtanácsosok véleményüket nyilvánították az új bankszabadalomról. Tudomásul vették a nekik tett közléseket, ámbár szavazásra ezúttal nem volt alkalom s így határozatokat sem kellett hozni.

A főtanácsosok — írja a bécsi lap — ugylátszik nagy fontosságot tulajdonítottak annak a határozatnak, hogy a két kormány fogja megállapítani a készfizetés megkezdésének határidejét és hogy az akció végleges keresztülvitele előtt a két parlament fogja leadni szavazatát.

Fontosnak jelentették ki azt is, hogy az új megegyezés által a bank szétválasztásának kérdését, amely hosszú ideig okozott nyugtalanságot gazdasági téren, teljesen kiküszöbölték és a bankközösség 1917-ig biztosítva van. (Ezt a Délmagyarország szerdai számában részletesen ismertettük.) Közölték a főtanácsosokkal azt is, hogy a két kormány tanácskozásai még mindig nem fejeződtek be és hogy a bank eddig még nem kapott formális indítványokat. Ha ez megtörténik, akkor hivatalos főtanácsai ülést hívnak össze, amelyen a főtanács a véglegesen megfogalmazott új bankszabadalom tekintetében fog állást foglalni és meg fogja